

Derivatkontraktens skyddande verkan

Den senaste tiden har det diskuterats i vilka fall derivat innebär ett skydd eller inte. Kommuner-
na och samkommunerna använder mest ränte-
derivatinstrument och diskussionen beror trolig-
en på att räntenivån länge har varit låg och att
skyddsbehovet därför inte upplevts vara så stort
som tidigare.

Det är ändå svårt att ställa upp en enhetlig mo-
dell eller kriterier för att fastställa derivatens
skyddande verkan.

I princip är det möjligt att inte använda sig av
några skyddsinstrument över huvudtaget. Det är
också möjligt att skapa ett skydd på något annat
sätt än genom derivatinstrument, exempelvis
genom direkt fördelning/ändring av lånens rän-
tebindning, genom en viktning av kort-/och
långfristiga lån eller genom en gradering av för-
fallodagarna för lånen. Man bör dock fatta be-
slut om och dokumentera dessa åtgärder för att
de i efterhand ska kunna anses ha varit aktiva
åtgärder i riskhanteringen.

I fråga om skyddet för enskilda kommuner bör
man först definiera risken och objektet/objekten
som man vill skydda och vilka verkningar som
eftersträvas med åtgärden.

Ett enkelt exempel kan vara hur man förhåller
sig till en räntehöjning på en procentenhet. För
någon aktör har en sådan höjning ingen bety-
delse, medan en annan absolut kräver åtgärder.
Ingen av dessa har absolut rätt eller fel, utan
båda ser på saken ur sitt eget perspektiv.

Det finns alltså skillnader i kommunernas för-
hållningssätt till risker och i deras riskhante-
ringsförmåga och resurser. Redan detta begrän-
sar möjligheterna att utfärda rekommendationer
på ett allmänt plan, framför allt när det gäller
konkreta skyddsåtgärder (ska skyddsinstrument
användas eller inte, och i vilka fall), skyddsni-
våer (hur stor del av lånet eller låneportföljen
ska skyddas) eller vilka instrument som ska
användas.

Saken försvåras ytterligare av skillnaderna i
synen på hur marknaden utvecklas. Om till ex-
empel ett lån med rörlig ränta omvandlas till ett
lån med fast ränta kan det alltid finnas de som
anser att omvandlingen är spekulation.

Varje kommun granskar dock sitt skyddsbehov
utifrån sina egna utgångspunkter och resurser.
Det viktigaste med tanke på kommunens verk-
samhet är förutsebarheten. Användningen av
derivatkontrakt får inte leda till ökade risker,
utan slutresultatet bör vara en bättre förutse-
barhet och inställningen att "det här kan vi leva
med". Det innebär också att man inte kan förut-
sätta att användningen av derivat alltid fungerar
på ett positivt sätt med tanke på marknadsut-

vecklingen när man beaktar om instrumenten
ger ett skydd eller inte. Om användningen av
derivatinstrument förbättrar och klargör förutse-
barheten och det bedöms att användningen av
derivatinstrument är ett bättre alternativ med
tanke på kommunens verksamhet än om man
lät bli att använda dem, är det fråga om skydd. I
normallägen räcker det med ränteswapavtal
samt räntetak- och räntegolvavtal, och avtal om
räntekrage (collar) med tanke på förutsebarhet-
en.

Vissa strukturer omfattar ytterligare egenskaper
vars existens eller senare ikraftträdelse kan
ändra den planerade riskexponeringen. Då
marknadsförhållandena förändras kan instru-
ment som tagits i bruk i skyddssyfte bli icke
skyddande. Eftersom det kan finnas många olika
sådana egenskaper kan man inte ge några ut-
tömmande synpunkter på huruvida de är god-
tagbara eller fördelaktiga. En bra utgångspunkt
är att man inte ska godkänna eller använda såd-
ana instrument som man inte känner till, eller
vars egenskapers inverkan inte kan förutses på
ett tillförlitligt sätt.

Användningen av derivat är eller kan vara icke
skyddande i följande situationer:

**Det nominella värdet på derivatkontrak-
tet/-kontrakten är större än det nominella
värdet på lånet eller låneportföljen som
åtgärden gäller.** I synnerhet finns det skäl att
beakta förändringssituationer. Om man exem-
pelvis har kommit överens med finansören att
lånet och derivatinstrumentet bildar en helhet,
bör man komma i håg att se över båda två om
det sker förändringar i en av dem.

**Så kallade strukturerade derivatinstrument
som syftar till att utnyttja marknadssitua-
tionen.** Dessa instrument kan innehålla egen-
skaper vars existens eller senare ikraftträdelse
kan ändra den planerade riskexponeringen. Man
bör försäkra sig om att den verkan som kommu-
nen eftersträvar uppfylls och bibehålls under alla
omständigheter.

**Balansskydd medför krav på uppföljningen
av kontraktens nominella värde och kon-
traktperioden.** I synnerhet denna metod krä-
ver att man beaktar hur eventuella förändringar
inverkar på förhållandet mellan låne- och deri-
vatkontrakten.

Närmare upplysningar:

Jan Björkwall, tfn 09 771 2018, 050 562 7687
Benjamin Strandberg, tfn 09 771 2082, 050 594
0603

